

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

ІНІІ інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 053 Психологія
(шифр і назва)

освітня-програма/програми Практична психологія першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти (назва)

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри психології

Протокол №1 від 27 серпня 2020 року

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ
Викладач	Усик Д.Б. - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
Профайл викладача (-ів)	https://psy.sspu.edu.ua/index.php/kafedra/sklad-kafedri/32-usik
Контактний тел.	+380661542554
E-mail:	ysukdmity@gmail.com
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=2718
Консультації	Очна. Кафедра психології. Вівторок 11.00-12.20 Онлайн Zoom постійно діюча конференція Ідентифікатор 896 5737 0258 Код доступу hZu111

Анотація до дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення вікової динаміки, факторів, умов та механізмів становлення, формування та розвитку особистості.

Дисципліна охоплює наступне коло питань: загальні закономірності, особливості виникнення і розвитку психічних процесів, властивостей і зумовлену віком динаміку співвідношень між ними; причини та закономірності переходу від одного вікового періоду до наступного; особливості становлення різних видів діяльності (гри, навчання, праці, спілкування) та формування психічних якостей (вікових можливостей засвоєння знань) і властивостей (самосвідомості, спонукальної та емоційної сфер, характеру, здібностей) особистості; індивідуально-типологічні відмінності у психічному розвитку людей різних вікових груп, чинники, що їх детермінують.

Особливу увагу приділено розгляду віковій динаміці, факторам, умовам, механізмам становлення, формування та розвитку особистості;

Специфікою курсу «Вікова психологія» є те, що результатом вивчення курсу є здатність на основі встановлених вікових особливостей психічного розвитку визначення шляхів керівництва психічним розвитком, корегування його з метою компенсації можливих відхилень, запобігання затримки та сприяння успішному становленню особистості на кожному етапі онтогенезу.

Курс «Вікова психологія» ґрунтується на знанні таких попередньо вивчених курсів, як: Загальна психологія, Диференційна психологія. та Вступ до спеціальності.

Мета і завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни Вікова психологія є оволодіння студентами, майбутніми психологами системою знань про

закономірності і механізми психічного та особистісного розвитку людини на різних етапах її індивідуального життя, про вікові особливості психіки людини; ознайомлення з основними напрямками і концепціями даної галузі; формування уміння використовувати знання у професійній діяльності майбутніх психологів.

Основними завданнями вивчення дисципліни Вікова психологія є висвітлення фактів психічного розвитку людини певного вікового періоду в категоріях (у поняттях) вікової психології; розкриття загальних закономірностей психічного розвитку та становлення особистості людини певного віку; визначення на основі встановлених вікових особливостей психічного розвитку шляхів керівництва психічним розвитком, корегування його з метою компенсації можливих відхилень, запобігання затримки та сприяння успішному становленню особистості на кожному етапі онтогенезу.

Освітньою програмою визначені наступні **програми компетентності**:

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК2. Знання та розуміння предмету диференційної психології та розуміння професійної діяльності практичного психолога

ЗК4. Здатність вчитися новому і оволодівати сучасними знаннями з диференційної психології.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення на основі теоретичних даних і даних досліджень.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

Формат дисципліни.

Обсяг дисципліни

Вид занять	Загальна кількість годин
лекції	20
практичні заняття / семінарські / лабораторні/ індивідуальні	20
консультації	2
самостійна робота	78

Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс навчання	Семестр	Кількість кредитів/годин	Кількість змістовних модулів	Форма контролю	Нормативна / вибіркова
2020	2	3	4/120	3	екзамен	обов'язкова

Результати навчання

Програмні результати, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Після успішного вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть:

РН 1. Знання основних напрямків та проблем сучасної вікової психології та основ аналізу різновікових досліджень у сучасній психології;

РН 2. Самостійність та продуктивна критичність аналізу літературних та Інтернет-джерел з проблем сучасних досліджень у вивченні розвитку особистості в онтогенезі та психологічного змісту професійної діяльності практичного психолога;

РН 3. Розуміння сучасних вимог до організації психологічних досліджень вікової психології, особливостей використання конкретних психодіагностичних методик в дослідженнях особливостей розвитку;

РН 4. Володіти уміннями визначати можливості просвітницької роботи у відповідності до профілактичних завдань, адекватно моделювати її мету, завдання та методику, проводити та об'єктивно оцінювати ефективність;

РН 5. Визначати можливості збереження психологічного здоров'я, формування здорової психологічної поведінки осіб різного віку;

РН 6. Уміння аналізувати та об'єктивно оцінювати професійний досвід як спеціалістів з вікової психології України та світу, так і власний та формулювання на цій основі змістовного, чіткого та конкретного запиту щодо покращення власної практичної діяльності;

РН 7. Розуміння юридичних та етичних принципів професійної діяльності практичного психолога;

РН 8. Аналіз основних психологічних теорій та технологій організації процесу діагностики особистісних особливостей дітей та дорослих, відбір та ефективне адаптування різноманітних традиційних та інноваційних технологій та методів.

Тематичний план вивчення дисципліни.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових розділів:

Розділ 1. Загальні засади вікової психології.

Тема 1.1 Вікова психологія як навчальна дисципліна.

Тема 1.2 Основні категорії вікової психології.

Розділ 2. Теорії психічного розвитку людини.

Тема 2.1 Біогенетичні теорії психічного розвитку.

Тема 2.2 Психоаналітичні теорії психічного розвитку дитини та теорії соціального наочіння.

Тема 2.3 Теорії психічного розвитку дитини.

Розділ 3. Психологія дитинства.

Тема 3.1 Психічний розвиток новонародженого.

Тема 3.2 Психічний розвиток немовляти.

Тема 3.3. Психічний розвиток в ранньому дитинстві.

Тема 3.4. Психічний розвиток у дошкільному віці.

Тема 3.5. Психічний розвиток у молодшому шкільному віці.

Розділ 4. Психологія дорослішання та розвиток зрілої особистості.

Тема 4.1. Психічний розвиток у підлітковому віці.

Тема 4.2. Психічний розвиток в юнацькому віці.

Тема 4.3. Психологічні закономірності розвитку людини у зрілому віці та старості.

Політика дисципліни

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності [Кодекс академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка]. Окреслимо його основні складові.

Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб.

Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/ покращити результати інших студентів.

Не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Академічна доброчесність

У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти робота оцінюється на мінімальний бал

Система оцінювання та вимоги

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	Студент виявляє особливі творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання Студент вільно висловлює думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях
B	Студент виявляє початкові творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем
C	Студент вільно (самостійно) володіє вивченим обсягом матеріалу і застосовує його на практиці; вільно розв'язує задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу
D	Студент вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача
E	Студент може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки
FX	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного відтворення окремих фактів, здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень
F	Студент не володіє навчальним матеріалом

Розподіл балів які нараховуються студентам

Поточний контроль													Разо м	Підсу мкови й екзам ен	Зага льна сума	
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			РОЗДІЛ 3					РОЗДІЛ 4			75	25	100
Т 1.1	Т 1.2	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 3.1	Т 3.2	Т 3.3	Т 3.4	Т 3.5	Т 4.1	Т 4.2	Т 4.3	45			
Поточний контроль																
3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	3	3	3				
Контроль самостійної роботи													30			
2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2				

Відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка», ухваленого рішенням вченої ради університету (протокол №10 від 27 квітня 2020 року), затвердженого наказом №178 від 27 квітня 2020 року при оцінюванні результатів навчання з дисципліни можливо перезарахування балів за результатами неформальної та/або інформальної фахової активності студентів (сертифікована участь в конференціях, тренінгах, написання статей, участь в конкурсах студентських робіт, олімпіадах, тощо) що за тематикою, обсягом і змістом відповідають навчальній дисципліні.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основні:

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология. – Екатеринбург, 1999.
2. Обухова Л.Ф. Детская психология: теория, факты, проблемы.- М., 1998
3. Немов Р.С. Психология: В 3-х кн.- Кн. 2 : Психология образования..- М.: ВЛАДОС, 2001.
4. Кулагина И.Ю. Возрастная психология: Развитие ребенка от рождения до 17 лет. – М., 1998.
5. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. – К.,2005.
6. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб./ О.В.Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 2-ге вид.- К.: Каравела, 2007. – 400с.
7. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста.-Питер.- 2000.
8. Грейс Крайг. Психология развития. – СПб., 2000.
9. Подоляк Л.Г. Основи вікової психології.: Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006.

10. Мухина В.С. Детская психология: Учебник для студентов педагогических вузов. – М., 1985.
11. Аверин В.А. Психология детей и подростков.- СПб, 1998.
12. Кле М. Психология подростка. Психосексуальное развитие. М.,1991.
13. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. – М., 1991 г.
14. Заброцкий М.М. Вікова психологія.- К., 1998.
15. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. – М., 1981.
16. Фельдштейн Д.И. Проблемы возрастной и педагогической психологии.- М., 1995.

Додаткові:

1. Абрамова Г.С. Практическая психология. - М.: Академический проект., 2003.-496с.
2. Битянова М.Р. Организация психологической работы в школе.- М.: Гenezis,2000.
3. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория практика .- М:Класс, 2001. -335с.
4. Бурлачук Л.Ф., Коржова Е.Ю. Психология жизненных ситуаций.- М.,1998.-263с.
5. Грановская Р.М. Элементы практической психологии - Л.:ЛГУ., 1988.- 564с.
6. Гордонова Н.М. Положення „Про кабінет практичного психолога в закладах освіти”// Практична психологія і соціальна робота.-2001.-№1,- С.27
7. Детский практический психолог: Программы и методические материалы/ Под ред. О.А. Шаграева, С.А. Козловой. - М.: Академия, 2001.- 256с.
8. Дуткевич Т.В., Савицька О. В. Практична психологія: Вступ до спеціальності. Навч.пос. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 265с.
9. Жуков Ю.М. Позиции психолога - практика// Введение в практическую социальную психологию/ Под ред. Ю.М. Жукова и др. М., 1999.- С.21-34.
10. Карандашев В.Н. Психология: введение в профессию. - М.: Смысл, 2000.- 288с.
11. Кісарчук З.Г. Особливості розвитку практичної психології на сучасному етапі// Практична психологія і соціальна робота. - 2001.-№3.- С. 10-12.
12. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития.- М.: Академия, 2002. -256с.

13. Технологи практического психологаобразования. - М.: ТЦ «Сфера», 2000.-448с.
13. Наказ про затвердження „Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів // Практична психологія та соціальна робота.-2002.-№2.-С.58-60.
14. Овчарова Р.В. Справочная книга школьного психолога.-М.,1993.
15. Основи практичної психології/Під ред. В. Панок, Т.Титаренко, Н. Чепелевої та ін-К.: Либідь, 2001,- 536 с.
16. Практическая психология образования/ Под ред. И.В. Дубровиной.- М.,1997.
17. Психологическая помощь и консультирование в практической психологии / Под ред. М.К. Тутушкиной. - Спб.,2001.-350с.
18. Практична психологія в економіці і бізнесі. - К.,1998.-270с.